

Keskusvaalilautakunta § 39 26.11.2008

aNonlisäveroineen 3904 euroa." Mainittakoon, että oikeudenkäyntikulua koskevan kONauksen laskun saajaksi on merkitty Vihdin, Kauniaisten ja Karkkilan kunnat.

Valituksen perusteet ovat tiivistettynä seuraavia:

1) Vaalit on toimitettu virheellisessä järjestyksessä ja lainvastaisesti -osa äänestyksestä annetuista äänistä on jäänyt kirjautumatta sähköiseen urnaan vastoin äänestäjien tahtoa -äänien häviäminen on johtunut äänestysjärjestelmästä -äänestysjärjestelmän tekninen suunnittelu ja toteutus ovat olleet puutteellisia -äänestysjärjestelmän käyttöliittymä on ollut harhaanjohtava ja lainvastainen: ok-näppäintä ei olisi pitänyt painaa kuin kerran -järjestelmä on toiminut epäluotettavasti -järjestelmän ohjeistus on ollut puutteellinen -äänestäjät ovat luulleet äänensä tulleen rekisteröidyksi -virhe on ilmeisesti vaikuttanut kunnallisvaalien lopputulokseen

2) Käytetty sähköinen äänestysjärjestelmä on demokraattisten vaalien keskeisten periaatteiden vastainen -vaalisalaisuus vaarantui käytetyssä järjestelmässä -äänestäjät eivät ole sähköisessä järjestelmässä yhdenvertaisessa asemassa -käytetyn äänestysjärjestelmän toiminnasta ei voinut varmistua, eikä oikeusministeriö ole pystynyt todistamaan järjestelmää lainmukaiseksi

Valituksen perustelut ovat kokonaisuudessaan (ilman todisteaineistoa) esityslistan liitteenä. Muu aineisto on nähtävissä keskusvaalilautakunnan kokousasiakirjoissa.

Oikeusministeriö on 28.10.2008 julkaisemassaan tiedotteessa todennut seuraavaa:

"Sähköisen äänestyksen kokeilusta myönteistä palautetta -noin 200 äänestystä kuitenkin keskeytyi erehdyksessä

Vuoden 2008 kunnallisvaalien sähköisen äänestyksen kokeilussa annettiin yhteensä 12 234 sähköistä ääntä. Niistä 2 165 annettiin Karkkilassa, 2 982 Kauniaisissa ja 7 087 Vihdissä. Yhteensä ääniä annettiin Karkkilassa 4 251, Kauniaisissa 4 843 ja Vihdissä 11 979.

Äänestäjiltä tähän mennessä kokeilusta saatu palaute on ollut pääosin myönteistä. Järjestelmän jälkitarkastuksessa on kuitenkin käynyt ilmi, että osalla sähköisesti äänestäneistä on todennäköisesti ollut vaikeuksia järjestelmän käyttämisessä.

Äänioikeusrekisteriin on kirjautunut yhteensä 232 sellaista tapusta, joissa sähköinen äänestys oli aloitettu, mutta sitten jostain syystä keskeytynyt niin, että äänestäjä ei käyttänyt äänioi

Keskusvaalilautakunta § 39 26.11.2008

keuttaan. Äänestys ei näissä tapauksissa kirjautunut sähköiseen vaaliurnaun ja ääni on jäänyt siten antamatta. Kyseiset äänestäjät eivät myöskään ole siirtyneet lippuäänestykseen. Tapauksista 122 on ollut Vihdissä, 61 Kauniaisissa ja 49 Karkkilassa.

Annettujen ohjeiden mukaan äänestäjän tuli hyväksyä äänestysensä painamalla OK-painiketta. Vasta tämän jälkeen äänestäjän tuli poistaa sähköinen äänestyskortti kortinlukijasta ja viedä se vaalivirkailijalle. Edellä mainituissa tapauksissa äänestäjät olivat jättäneet ohjeiden mukaisen hyväksymisen tekemättä.

Sähköisessä äänestysjärjestelmässä on haluttu säilyttää äänestäjän mahdollisuus keskeyttää äänestys esimerkiksi lippuäänestyksen käyttöön siirtymiseksi. Sen paremmin järjestelmän testauksissa kuin sen auditoinnissakaan ei tullut esille, että äänestyksen voisi keskeyttää erehdyksessä, kuten nyt ilmenneissä tapauksissa.

Oikeusministeriö arvioi sähköisen äänestyksen kokeilusta saadut kokemukset. Tällöin yhtenä kysymyksenä selvitetään mahdollisuuksia kehittää järjestelmää siten, että äänestäjä saa äänestäessään tiedon äänestyksen mahdollisesta keskeytymisestä tai esimerkiksi tosittien äänestyksen onnistumisesta."

Vuoden 2008 kunnallisvaaleissa Karkkilan kaupunki vastasi paitsi vaalipäivän äänestyksestä myös ennakoäänestyksen järjestelyistä. Aikaisempien vuosien vaaleissa ennakoäänestyksestä vastasi Itella Oy, mutta sen siirrettyä Karkkilassa olevat toimintansa asiamiespostiin siirtyi ennakoäänestyksen järjestäminen kokonaan kaupungin vastattavaksi. Vastaavasti vaalipäivän äänestys toimitettiin seuraavissa kolmessa äänestyspaikassa: äänestysalue 001 äänestyspaikkana Yhteiskoulun ala-aula, äänestysalue 002 äänestyspaikkana Haukkamäen koulu ja äänestysalue 003 äänestyspaikkana Toivikkeen päiväkot.

Vuoden 2008 kunnallisvaaleissa annettiin Karkkilan osalta yhteensä 4.244 ääntä. Näistä sähköisiä ääniä oli 2.165 kpl ja lippuääniä 2.079 kpl.

Keskusvaalilautakunta on tarkastuslaskennassa 26.10. ja 27.10.2008 hyväksynyt yhteensä 2.062 lippuääntä ja todennut, että mitättömiä lippuääniä oli yhteensä 17 kpl eli 0,82 % annetuista lippuäänistä. Mitätöimisperusteet olivat seuraavia: yhdessä vaalikuoressa oli useampi tai muutakin kuin yksi äänestyslippu, yhdeksässä äänestyslipussa oli asiaton tai epäselvä merkintä ja 7 äänestyslippua oli tyhjiä.

Tarkastuslaskennassa keskusvaalilautakunta on hyväksynyt yhteensä 2.144 sähköistä ääntä ja todennut, että mitättömiä sähköisiä ääniä oli yhteensä 21 kpl eli 0,97 % annetuista sähköisistä äänistä. Mitätöimisperusteena oli se, että äänestäjä oli äänestänyt tyhjä.

Keskusvaalilautakunta § 39 26.11.2008

Sähköisessä äänestyksessä keskeytettyjen 49 kpl:n osuus kaikista sähköisesti annetuista äänistä oli 2,26 %. Vastaavasti lippuäänestyksessä mitättömäksi todettujen muiden kuin tyhjen äänestyslippujen osuus (10 kpl) oli 0,43 % kaikista lipuilla annetuista äänistä.

Esityslistan oheismateriaali: -valituksen perustelut (ilman todisteaineistoa)

Sihteerin ehdotus:

Karkkilan kaupungin keskusvaalilautakunta antaa seuraavan lausunnon Pirkko ja Ilpo Siitarin sekä Terho Sohlmanin tekemästä valituksesta kunnallisvaaleista 2008 Karkkilassa:

Karkkilan kaupungin vuoden 2008 kunnallisvaalien käytännön toteuttamiseen liittyviä tehtäviä hoitaneet vaaliviranomaiset (keskusvaalilautakunta, äänestysalueiden vaalilautakunnat, vaalitoimikunta sekä ennakoäänestyksen toimitsijat ja vaalitehtäviä hoitanut atk-henkilöstö) ovat toimineet vaalilain sekä oikeusministeriön antamien ohjeiden mukaisesti.

Vaalilautakuntien jäsenille ja varajäsenille sekä ennakoäänestyksen toimitsijoille on oikeusministeriön ja TietoEnatorin toimesta järjestetty erityisesti sähköiseen äänestykseen painottuvia koulutuksia (Karkkilan ennakoäänestystoimitsijoita osallistui 22.9. Vihdissä järjestettyyn koulutukseen ja Karkkilassa järjestettiin vaalilautakunnille ja ennakoäänestystoimitsijoille koulutus 2.10.2008) ja kenraaliharjoituksia (Karkkilassa ennakoäänestystoimitsijoille 29.9. ja vaalilautakunnille 7.10.2008). Näiden tilaisuuksien yhteydessä on käyty läpi kaikille vaalilautakuntien jäsenille ja varajäsenille sekä ennakoäänestyksen toimitsijoille jaettua vaaliohjeistusta ja harjoiteltu käytännössä sähköisen äänestyksen toimintaa sähköisen äänestyksen laitteistolla ja järjestelmällä. Tilaisuuksissa on keskusteltu aktiivisesti ja pyritty varautumaan mahdollisimman hyvin mahdollisiin riskeihin sähköisessä äänestyksessä. Koulutuksissa ja kenraaliharjoituksissa ei ole tullut keskusvaalilautakunnan tietoon sellaisia seikkoja, jotka olisivat estäneet sähköisen äänestyksen käytön vuoden 2008 kunnallisvaaleissa.

Tämän lisäksi Karkkilan kaupungin atk-henkilöstö suoritti ennen vaalien varsinaista toteuttamista useaan kertaan sähköisen äänestyksen tietoliikenneyhteyksien testauksia oikeusministeriön ja TietoEnatorin ohjeistuksen mukaisesti. Testausten jälkeen ei ole tullut keskusvaalilautakunnan tietoon sellaisia seikkoja, jotka olisivat estäneet sähköisen äänestyksen käytön vuoden 2008 kunnallisvaaleissa.

Karkkilan kaupungin internet -kotisivuilta löytyi jo alkuvuodesta 2008 alkaen tietoa sähköisen äänestyksen kokeilusta. Samoin siellä oli linkki oikeusministeriön vaalit.fi -sivuille, joista pystyi seuraamaan demoesityksen sähköisessä äänestyksessä toimimisesta. Kaikille Karkkilan kaupungissa äänioikeutetuille on lähetetty vuoden 2008 kunnallisvaalien ilmoituskorttiin sisältyen ohjeita paitsi lippuäänestykseen myös sähköiseen äänestämiseen.

Karkkilan kaupungissa vaalilautakuntien jäseniä ja varajäseniä sekä ennakoäänestyksen vaalitoimitsijoita oli ohjeistettu, että äänestystapahtuman aikana äänestäjiä tulee auttaa ja neuvoa äänestyksen suorittamisessa vaalilain ja oikeusministeriön ohjeiden mukaisesti. Tähän auttamiseen ja neuvontaan on kuulunut sähköisen äänestyksen osalta mm. se, että sähköisen äänestyksen ohjeet sisältävä juliste on ollut äänestäjän nähtävillä useassa paikassa äänestyshuoneistossa sekä myös sähköisen äänestyskopin sisäseinällä. Lisäksi sähköisen äänestyksen äänestyspäätte ohjeisti äänestäjää itse äänestystoimituksen aikana. Niin ikään äänestäjää on neuvottu äänestyslaitteiston käytössä antamalla suullista neuvontaa paitsi ennen äänestäjän äänestyskoppiin menoa myös tarvittaessa äänestystapahtuman aikana äänestyskopin seinän ulkopuolelta käsin. Myös äänestystapahtuman jälkeen on pyritty äänestäjiltä varmistamaan, onko äänestys sujunut ongelmitta. Jos äänestäjä on epäillyt äänestyksensä onnistumista, on virkailijan päätteitä tarkistettu, onko ko. äänestäjän äänestys kirjautunut järjestelmään. Keskusvaalilautakunta katsoo, että ohjeistusta sähköiseen äänestämiseen on annettu riittävästi sekä vaaliviranomaisille että äänestäjille.

Kuten mm. Karkkilan kaupungin keskusvaalilautakunnan keräämistä kokemuksista sähköisen äänestämisen sujumisesta käy ilmi, on äänestäjillä ollut joissain tapauksissa epävarmuutta sähköisen äänestyksen järjestelmän käyttämisessä. Jälkeenpäin on selkeämmin nähtävissä, että sähköisen äänestyksen järjestelmää olisi tullut kehittää käyttäjäystävällisemmäksi ennen sen käyttöä varsinaisessa äänestystapahtumassa. Tämä on selkeästi tarkoituksenmukaisuuskysymys, mutta on kokonaan toinen asia, onko sähköisen äänestyksen järjestelmä aiheuttanut sen, että vaalit on toimitettu virheellisessä järjestyksessä.

Oikeusministeriön 28.10.2008 julkaiseman tiedotteen mukaan "äänioikeusrekisteriin on kirjautunut yhteensä 232 [Karkkilan osalta 49] sellaista tapausta, joissa sähköinen äänestys on aloitettu, mutta sitten jostain syystä keskeytynyt niin, että äänestäjä ei käyttänyt äänioikeuttaan". Mahdollista vaalien virheellisessä järjestyksessä toimittamista arvioitaessa olennaista tiedotteessa on maininta "jostain syystä". Periaatteessa syy voi olla joko äänestysjärjestelmän aiheuttama, äänestysvirkailijan aiheuttama (esimerkiksi virheellinen opastus) tai sitten äänestäjän aiheuttama tai näiden yhdistelmä. Jotta vaalit voitaisiin katsoa toimitetun virheellisessä järjestyksessä, lienee edellytyksenä se, että pääsyy äänestyksen epäonnistumiseen on ollut äänestysjärjestelmässä taikka äänestysvirkailijassa eikä siis äänestäjässä. Kuitenkin epäselväksi jää, mitä äänestyskopissa on tällaisen keskeytyneen äänestyksen aikana tapahtunut ja mikä on ollut äänestäjän lopullinen tahtotila. On mahdollista, että äänestäjä on saattanut keskeyttää äänestyksensä tietoisesti, johon hänellä on ollut oikeus. On jopa mahdollista, että äänestäjä on keskeyttänyt äänestyksen tarkoituksellisesti tavoitteenaan pyrkiä osoittamaan äänestysjärjestelmä epäluotettavaksi.

Toiseksi voidaan vertailun vuoksi pohtia lippuäänestyksen tilanteita tapauksissa, joissa äänestäjä on kirjoittanut äänestyslippuun numeron niin epäselvästi, että vaaliviranomaiset eivät ole voineet luotettavasti todeta, mitä (ehdokas)numeroa äänestäjä on tarkoittanut. Tällaiset liputhan hylätään vaalilain mukaisesti mitättöminä eikä niitä oteta huomioon ehdokkaiden saamia ääniä laskettaessa. Sama menettelytapa on tilanteissa, joissa kotiäänestyksen lähetekirjeestä puuttuu vaalilain 54 §:ssä tarkoitetun henkilön nimi-kirjoitus. Kuitenkin äänestäjän tahtonahan lienee pääsääntöisesti ollut antaa äänensä jollekin ehdokkaalle (poikkeuksena äänestäjän tarkoituksella äänestyslippuun tekemät muut merkinnät kuin numerot). Näiden edellä mainittujen lippuäänien mitätöinti ei kuitenkaan aiheuta sitä, että vaalit olisi toimitettu virheellisessä järjestyksessä, jos vaaliviranomaiset ovat muutoin toimineet vaalilain ja oikeusministeriön ohjeiden mukaisesti.

Edellä oleva huomioon ottaen ennakoäänestyksen ja vaalipäivän äänestyksen jälkeen ei keskusvaalilautakunnan tietoon ole tullut sellaisia seikkoja, jotka olisivat estäneet sähköisen äänestyksen käytön vuoden 2008 kunnallisvaaleissa.

Karkkilassa koko äänestystapahtuman ajan on äänestyspaikalla ollut sekä ennakoäänestyksessä että vaalipäivän äänestyksessä kaupungin oman atk-tuen tai TietoEnatorin atk-tuen päivystys tai molemmat yhtä aikaa. Ennakoäänestyksen ja vaalipäivän äänestystapahtuman osalta ei ole keskusvaalilautakunnan tietoon tullut sellaisia sähköisen äänestyksen laitteistoon tai järjestelmään kohdistuneita toimintahäiriöitä, jotka olisivat estäneet sähköisen äänestyksen käytön vuoden 2008 kunnallisvaaleissa.

Äänestysjärjestelmän mahdolliseen lainvastaisuuteen ei keskusvaalilautakunta pysty muutoin ottamaan kantaa. Keskusvaalilautakunnan asiantuntemus ei riitä arvioimaan, onko sähköisen äänestyksen äänestysjärjestelmä ollut laiton, vaan siitä lausunee oikeusministeriö.

Lopuksi keskusvaalilautakunta toteaa, että vuoden 2008 kunnallisvaalit on Karkkilassa toteutettu vaalilain ja oikeusministeriön ohjeiden mukaisesti. Keskusvaalilautakunta kiistää, että vaalit olisi toimitettu Karkkilassa virheellisessä järjestyksessä. Karkkilan kaupungin vaaliviranomaisten päätökset ja toimenpiteet eivät ole olleet lainvastaisia eikä tällä perusteella syytä vaalien tuloksen oikaisemiseen tai vaalien uusimiseen ole. Valituksessa esitetyt vaatimukset on siten hylättävä.

Edellä olevan perusteella valittajien oikeudenkäyntikuluvaatimus kiistetään sekä perusteiltaan että määrältään.

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Päätös:

Täytäntöönpano:

Helsingin hallinto-oikeus, Kauniaisten kaupungin keskusvaalilautakunta, Vihdin kunnan keskusvaalilautakunta, oikeusministeriö

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa:

Karkkilassa 26.11.2008

Antti Luukkanen
hallintopäällikkö
keskusvaalilautakunnan sihteeri